

այս մարդս անոր ըսածներուն, և խոստացաւ որ նորէն զինքը տիրոջը քով դարձնէ, յուսացնելով անկէ ետքը աւելի լաւ վիճակ մը ունենալու: Խեղճ երիտասարդը իր բարեբարին հետ հասաւ Հալլին քով, որ երկայն ատեն Պրովերի բոլոր քաղքին մէջ փնտռելէն և գտնելէն յուսահատ, և թէ չըլլայ որ կորսընցնէ այսպիսի շահաւոր աշկերտ մը՝ մեծ տհաճութեան մէջ էր: Պրովերի առաջնորդը առանձին տհաճական կերպեր ցուցուց Հալլին վարուելու կերպին վրայ: Երկրորդ օրը տէրը շատ առաջութեամբ սկսաւ վարուիլ իր աշակերտին հետ. նոր զգեստներ հագցընել տուաւ անոր, որով երիտասարդ պատկերահանը երջանիկ վիճակի մը վայելքը սկսաւ զգալ և անով աւելի ջանքով սկսաւ աշխատիլ. միշտ իր տիրոջ շահը կը փնտռէր, որ սուղ սուղ կը ծախէր Պրովերին այն նկարները որոնք իրեն ոչ ինչ ծախքի մը եղած էին: Հեղինակը միայն կ'անգիտանար իր հանձարը և գեղեցիկ ձեւերը: Պրովերի միտքը երբոր աղէկ մը բացուեցաւ, ճար մը գտնելով՝ փախաւ շիտակ Ամրս դերտամ: Հոն բաղդը զինքը վան-Սօսմեր անունով հարուստ մարդու մը քովը ձգեց: Այս մարդը իր երիտասարդութեանը ժամանակ քիչ մը նկարել սորված էր և նմանապէս իր տղան ալ չափաւորապէս գիտէին պատմական դէպքեր, գիւղական տեսարաններ և ծաղիկներ նկարել:

Հոն Պրովեր շատ լաւ ընդունելութիւն գտաւ, որով ոյժ ու խրախոյս եկաւ վրան: Այսպէսով քանի մը պըղտի նկարներ շինեց որով շատ զարմացաւ վան-Սօսմեր, և իրեն առատաձեռնութեամբ կը խրախուսէր զՊրովերը: Հոն նկարեց գեղացիներուն և զօրքերուն թուղթ խաղալու ատեն եղած վիճաբանութիւն մը, որ զարմանալի պատկեր մը եղաւ, թէ՛ իբրեւ նկարչութեան արուեստ և թէ՛ ըստ որում գոյնի գործածութեան, իւրաքանչիւրին կիբքը աղէկ դուրս կը ցատկէր. ասով ճանչցուեցաւ որ այս պատկերահանին

են եղեր այն նկարները զորոնք Հալ ծանրադնի կը ծախէր: Մէկը որ շատ ատենէ 'ի վեր կը փնտռէր այս պատկերներու հեղինակը, իմանալով շուտ մը գնեց այս նկարը և մէկէն գինը տուաւ հարիւր տուգաթ: Պրովեր, ապշած առաջին անգամ ճանչցաւ իր հանճարոյն աժէքը և ինչ օգուտ որ անկէց կրնար քաղել: Մեզք որ այս նշանաւոր պատկերահանը զժբաղդութեամբ ցած բարոյական մը ունէր և շուայտասէր մարդ մ'էր, որ խեղճութեամբ հիւանդանոցի մը մէջ մեռաւ 1640ին:

ՏԵՍԱՐՍԸ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՅԵՂԻ

ԱՓՐԻԿԷ

Արաբիոյ անապատը բնակող թափառական ցեղերն Պետեշիք կը կոչուին, որոնք կը գտնուին նաեւ Եգիպտոս, Ասորիք և Ափրիկիոյ ու Ասիոյ ուրիշ այլ և այլ կողմերը, բռնելով Պարսկաստանէն մինչև Մարդը ձգուած մեծ անապատը: Արաբացուոց ամենէն մաքուր և ընտիր ճիւղը կը կազմեն Պէտէլիները. վրանաբնակ են, և աւելի անասնադարմանութեան կը պարապին, բայց կուէ ու աւազակութենէ ալ ետ չեն կենար: Բաղդատելով Դիոդոր սիկիլիացւոյն այս ժողովրդեանս համար պատմածը արդի ճանապարհորդաց ըսածին հետ, կը տեսնենք որ անփոփոխ նոյն այն իրենց սկզբնական անկախութիւնն ու պարզութիւնը մինչև հիմա պահեր են: Ամենեւին մէկ գլխով և առաջնորդով չկրցան կենալ, այլ զանազան ցեղեր ու գունդեր բաժնուած, իւրաքանչիւրն ունենալով իրեն ազատ իշխանը, որ Շէյխ կամ Էմիր կը կոչուի, և որ որչափ շատ ազգական ու բարեկամ ունենայ, այնչափ զօրաւոր կը սե-

Պետէի Արաքսցի.

պուի: Ամեն մէկ ցեղն ունի իր սեպհա-
կան երկիրն որ իրեն պզտի տէրութիւնը
կը ձևացընէ. հոն կը բնակի մէկ կամ
շատ վրաններով որոնք այժի կամ ըզ-
տու մագէ հիւսուած են: Եթէ ցեղ մ'ու-
րիշ ցեղի մը տունը ոտք կոխէ, թշնա-
մի կը համարուի և մէկէն պատերազմի
դուռ կը բանայ որ մէկուն կամ մէկա-

լին ուրիշ դրացի դաշնակցի մը քով
փախչելովը կը դադրի:

Թէպէտև այսպէս այլ և այլ ցեղեր
բաժնուած՝ յաճախ մէկմէկու հետ կը-
ռուելու հետ են, այլ 'ի վերայ այս ա-
մենայնի Պետէիք ամենը մէկտեղ ո-
րոշ ազգ մը կը կազմեն: Լեզունին գրե-
թէ ամեն տեղ նոյն է: Ընդհանրապէս

Վաճառական Մաշրիտանացի .

անգութ ու պատերազմող են և միշտ ձիով ու հրացանով կը պատերազմին, ու բռնած զերիններն ալ կը սպաննեն : Սովորական հագուստնին երկայն ճերմակ վերարկու մ'է :

Տաճուհորս տարիէ 'ի վեր Գաղղիա տիրած ըլլալով ճէզայիբի, և մինչև ցայսօր Ափրիկէի Պէտէւաց ղէմ կը ռուելու հետ ըլլալով, այս երկրին և

ժողովրդեան վրայօք շատ մը գրուածներ հրատարակուեցան, որոնք ընթերցասէրը կարդալով՝ կրնայ ուզածին պէս տեղեկութիւններ առնուլ : Այս անգամուս բաւականանալով համառօտիւս, կը խոստանանք զալ ամսաթերթով ընդարձակագոյն խօսելու այսնիւթիս վրայ :

— Մաւրիտանացիք Պէրպէրներուն և

Օրիորդ Սոքևազի.

Արաբացւոց խառնուրդէն առաջ եկեր են՝ կ'ըսեն : Մաւրիտանացի կ'անուանեն ոմանք նաեւ այն Սարակինոսները կամ՝ Արաբացիներն որոնք Արաբիայէն ելնելով՝ Ափրիկիոյ հիւսիսակողմը գնացին . բայց անկէջ ալ Սպանիա անցնելով՝ հոն վերջապէս բնակեցան : Իրենց հետ Սպանիոյ մէջ բերին մոտուցին գիտութիւնք , շարութիւն և արեւելեան

արուեստք : Կամաց կամաց քշուելով այս երկրէն Գաղղիոյ և Արակոնի թաղաւորներէն , հանեցին ձեռուլներնէն իրենց վերջին ապաստանը Կրքնատ բերդը զոր փերտինանտոս 1492ին առաւ : Մօտ ութ հարիւր տարւոյ չափ տիրեցին Սպանիոյ . ետքէն կէս մը Ափրիկէ անցան , և կէս մ'ալ Սպանիա մնալով՝ դարձան քրիստոնեայ եղան : 1571ին

փրկագրոս Բ իրենցմէ 100,000ի չափ դուրս վճռուեց, և փրկագրոս Գ ալ 1610ին բոլոր մնացածը. և այս հալածանքն Սպարսիոյ կործանմանը պատճառ եղաւ:

Մայրաքաղաքն է Մարդը (Մէրաքէշ) որ 1052ին գեղեցիկ դաշտի մը մէջ շինուեցաւ. անուանի է Մարդքին կաշին. բնակիչն է 70,000: Մաւրիտանացոց վրայ ալ նմանապէս ուրիշ անգամ մ'աւելի երկարագոյն պիտի խօսինք:

— Սղընայ քաղաքը Ֆէզզան երկրին հիւսիսային կողմի ընդարձակ դաշտի մը մէջ կ'իյնայ, անուանի է իրեն արմաւենեօքը, որոնց նմանը հիւսիսային Սփրիկիոյ մէջ չգտնուիր:

Ռոն կամ Հոռոյանոս գետոյն խորասոյգ ըլլալը.

Հոռոյանոս շինեւայի մօտերը միջին չափով 220 ոտք լայն է. բայց երբ գէնի կամուրջէն կէս փարսախ վար¹ խիտ շատ կը նեղնայ, և հագիւ 15—16 ոտք կը մնայ. վասն զի կրաքար ապառաժ մը իրեն դիմացը գալով՝ գրեթէ անցքը կը խափանի. զարմանալին այն է որ փոխանակ չորս կողմի երկիրները ողողելու, այն ժայռերը մաշեցընելով իրեն ճամբայ բացեր է և բոլորովին անոնց մէջ ծածկուելով անհետ կ'ըլլայ. ձմերուան ու գարնանային եղանակներուն աւելի գուարճալի կ'ըլլայ աս տեսարանս:

Հոռոյանոս դեռ խորասոյգ ըլլալու տեսք չհասած՝ կաւային երկիրներու մէջէն կ'անցնի, ուր սաստիկ խորութիւն և լայնութիւն ունենալով, ու նաև քիչ դարովար՝ խաղաղ ընթացք մը, ջրին երեսը զգալի շարժմունք մը չերևար. բայց երբոր ժայռոտ տեղուանքը կը հասնի՝ յանկարծ ժայռէն ընդհատելով՝ ձագարի նման կիրճ մը կը ձևանայ, որուն մէջ անըմունելի երազու-

թեամբ մը կը խորասուզի ամբողջ գետն հաւաւոր ու որոտալից ձայնով, ուր ջրերը կը բարձրանան և գիրար ծեծելով կը փրփրան. հոս է գետոյն կորսուելուն սկիզբը: Ժայռերը ան աստիճան մէկմէկու կը մօտենան՝ որ գետոյն մէկ եզերքէն ինչուան միւսը հագիւ երկու ոտքի չափ միջոց կը մնայ. անանկ որ եթէ դիրքը վտանգաւոր չըլլար, միշտ հասակ մարդ մը կրնար մէկ ոտքը մէկ եզերքին վրայ դնել որ Գաղղիոյ կը վերաբերի, և միւս ոտքը մէկալ եզերքին վրայ, որ Սաւոյայի¹ սահմանն է, և ներքեւ դիտել այն ամփոփուած գետը որ կարծես թէ բարկութենէն կը դողայ աս նեղ կիրճէն անցնելու ստիպուած ըլլալուն համար: Ան լեռան տակէն դուրս ելլալէն վերջը, քիչ մը վար 30 ոտքի չափ կ'ընդարձակի, նոյնպէս իրեն անցքը ժայռերու մէջէն փորած ըլլալով, աւելի հանդարտ կ'ընթանայ. բայց քիչ մը վերջը նորէն կը նեղնայ, դիմացը կարծր ապառաժ մը հանդիպելով, զոր նոյնպէս մաշեցընելով իրեն ճամբայ մը բացեր է. և ժայռերը երկու կողմէն 8—10 ոտքի չափ դէպ 'ի ջրին վրայ դուրս երկնցած են, և մէկ եզերքէն ինչուան մէկալը բաւական լայն է ջրանցքը: Իսկ բուն Հոռոյանոսի կորսուելու տեղը վերի ըսած ձագարակերպ կիրճէն երկու երեք հարիւր քայլ հեռու կ'իյնայ. ուր գետոյն վերի կողմէն փրթած ժայռի կտորուանքը կուգան կը դիզուին յատակին վրայ, ու կը բարձրանան ինչուան ջրին երեսը վաթսուոն քայլի չափ տեղ: Աս քարերու դէզին վրայէն կրնայ մարդ քայլելով մէկ կողմէն միւսը անցնիլ, բայց քարակոյտին վրայ ելլալը դիւրին չէ. վասն զի պէտք է առաջ վերի ըսած դուրս ցուցուած քարայտակին վրայ ելլել, ուրուն եզերքն ալ ուղղաձիգ կտրուած ըլլալուն համար սանդղիով միայն վրան կ'եկըցուի. և ահա ասոր մօտերէն կը սկսի գետն խորասոյգ ըլլալ: Հոն ելա-

¹ Ասկէ քիչ առաջ Սաւոյան Սարգենիոյ կը վերաբերէր, հիմայ ան ալ Գաղղիոյ մասն է: